

Pat? Nee, nee, nee. Eeuwig schaak!

Het is de laatste jaren steeds gebruikelijker geworden om moeilijke situaties te “verduidelijken” door een schaakmetafoor in te zetten. In eerste instantie vond ik dat nog wel grappig (iedere aandacht voor het schaken is beter dan niets, en slechte aandacht is beter dan geen aandacht), maar het begint me nu steeds meer te ergeren. Zeker nu het weer formatietijd is en dat iedereen aan lijkt te zetten tot weer nieuwe (verkeerde) betekenissen.

Zo is daar “De anderen zijn nu aan zet”. In de formatie wordt er dan bedoeld “Ik heb mijn bod gedaan, ik doe niets meer, de ander moet nu maar mijn kant op bewegen, en als ze met wat goeds komen kunnen we misschien verder”. Of die anderen moeten daarna nóg een zet doen, of een andere als we die niet goed genoeg vinden, natuurlijk.. Bij het schaken betekent “De ander is aan zet” dat ik ga wachten op de zet van de ander, ik ga even rondlopen misschien, en daarbij hoop ik dat mijn tegenstander de in de stelling gevlochten dreiging niet ziet. En als hij (m/v) heeft gezet ga ik weer zetten. Altijd om en om.

En wat dacht u van “Geeft zijn openingsstrategie weg”? Dan wordt er bedoeld dat de onderhandelingstaktiek bij iedereen bekend wordt. Bij ons werkt dat niet zo. Alsof je dagen op een openingsnieuwte zit te broeden en je op de dag voor de partij laat fotograferen met dat nieuwte op een zichtbaar vel papier. Haha, “pion, functie elders”, dat begrijpen wij schakers wel, daar is niets nieuws of geheims aan.

“De (in)formateur doet de openingszet”. Wat is dat nu weer? Aha. De (in)formateur speelt dus met wit. Maar hij is helemaal geen deelnemer, alleen maar een bemiddelaar. Bij ons is een kop als “De witspeler begint” toch eigenlijk niet denkbaar (behalve in een spelregelboek misschien).

Laatst hoorde ik ook “Formeren is schaken voor professionals”. Dat klinkt heel geleerd, maar wat staat er nou eigenlijk? Waarschijnlijk wordt er bedoeld dat formeren moeilijk is, en dus zeker alleen aan échte professionals moet worden overgelaten. Gelukkig denken we er bij ons bij Promotie anders over. Daar is iedereen welkom, of je nou een paard van een loper kan onderscheiden of niet. Nou ja, beter van wel natuurlijk, maar het idee is duidelijk. Iedereen kan leren schaken, en iedereen kan er plezier aan ontlennen.

Een ander is “De formatie komt in tijdnood”. Daarmee wordt dan bedoeld dat er andere dingen gaan spelen, dat er nu echt een oplossing gevonden moet gaan worden, dat er iemand moet gaan toegeven. Maar het is geen indicatie dat het snel zal gaan. Bij ons betekent “tijdnood” dat de oplossing er als vanzelf aankomt. Dat er een vlag op vallen staat en dat het einde van de partij nabij is.

Een andere hele enge is “Dit is allemaal een herhaling van zetten”. Vaak gezegd als er iets een tweede keer gebeurt. Of als er iets gebeurt wat lijkt op iets wat eerder is gebeurd. Nee, nee. Herhaling van zetten is als er meerdere keren achter elkaar dezelfde zetten worden gedaan. Al denkt iedereen meteen aan schaken, het is geen schaakterm, want bij ons gaat het natuurlijk om “drie maal dezelfde stelling”. Exact dezelfde stelling, natuurlijk. Met dezelfde positie, speler aan zet en mogelijkheden.

Wat dacht u van “Een paard in nood maakt rare sprongen”? Je kan er een andere mening over hebben maar bij het schaken worden de regels tijdens het spel niet zomaar veranderd. Zoiets is in een fatsoenlijke partij geheel ondenkbaar.

“De verkenner geeft het op”. Nog zo een. Verkeerd. Er wordt dan bedoeld dat de goede persoon (m/v) de opdracht teruggeeft en dat iemand anders de opdracht krijgt. Bij ons is “opgeven” het einde van de partij, waarna we een biertje gaan drinken aan de bar en (al dan niet huilend) naar huis gaan.

En dan heb ik het nog niet over “En passant slaan”, “Een gambiet spelen”, “Rokeren”, “Regeren is vooruitzien” of “We schaken op meerdere borden tegelijk”. En helemaal niet over de “Vijftig-zetten-regel”, “Dame-offers” en “Remise aanbieden”.

Maar het toppunt is wel “De formatie is in een patstelling terecht gekomen”. Daarmee bedoelen ze dat dan het een echt moeilijke situatie is waarin niemand het meer weet, en dat er extra hulp van buiten moet komen. Dat het nog lang kan gaan duren voordat dat wordt doorbroken. Bij ons is dat heel anders. Dan is het juist heel duidelijk: pat beëindigt de partij onmiddellijk. Onmiddellijk. En de uitslag is remise. Niets onduidelijks aan. Een betere metafoor zou daarom zijn dat de formatie in een “eeuwig schaak-situatie” beland is. Dat beide kanten misschien wel anders kunnen, maar dat niet willen omdat dat nadelig voor hen is. En dat die situatie heel lang kan duren.

Dus wil ik iedereen oproepen om dit soort metaforen niet meer lukraak, zonder kennis van zaken, te gebruiken. Als je het doet, wees dan nauwkeurig.

Dus:

De formatie gaat heel lang duren, het wordt een laveerpartij waarin heel lang heel weinig gebeurt, en waar de partijen maar langzaam naar elkaar toekomen. De pionnenketens worden in elkaar geschoven, de lichtere stukken beginnen voorzichtig wat schermutselingen, maar de zware stukken blijven nog even op de achtergrond. Er worden stukken geruild, niet geofferd en er worden geen blunders begaan. Niemand lijkt een strategisch voordeel te behalen. Even lijkt het op eeuwig schaak, maar wederzijds wordt remise afgeslagen totdat de zware stukken zich er echt mee gaan bemoeien. Dan komen we in het eindspel waarin, met de vlag op vallen, één van de partijen opeens wint door een winnende wandelkoning(in), waarbij één van de pionnen opeens tot het hoogste promoveert. Waarop de ander de handdoek in de ring gooit (maar dat komt uit een ander sport). En beide spelers een biertje gaan drinken aan de bar.